

KEMÉNY GYÖRGY

MUNKÁIBÓL 1961-1999

PÉCSI GALÉRIA (SZÉCHENYI TÉR) 1999. ÁPRILIS 9. - MÁJUS 2.

ÉN

KEMÉNY György vagyok, egy a többmilliárdnyi ember közül. Sorsom (és Anyám) a közép-európai Magyarországon, Budapesten szült világra 1936-ban. Hatéves koromban kezdtem rajzolni és gondolkodni, amely ténykedéseket mindmostanáig nem hagytam abba. Felhőtlenül és boldogan induló gyerekkoromat egy csetepaté zavarta meg: többmillió halott, romhalmazzá bombázott városok, jómagam nyolcévesen szüleimtől elszakítva, tizenhét kilósan, majdnem áldozatként, nos,

mindezt a történészek Második Világháború-ként jegyzik. Utána a szabadság édes illata – egy ideig. Együtt a család, Apám – akinek ebből az időből nagyon sokat köszönhetek – valamikor 1949-ben vitt el a Károlyi palotába, ahol a sok Szépművészeti Múzeum-beli látogatás után életemben először láttam absztrakt kiállítást. Igen nagy hatást tett rám, kinyílt a világ. Nem sokáig. A kőkemény ötvenes években a Művészeti Gimnáziumban a volt lovasrendőr, volt „munkásfestő” megbízható elvtárs igazgató elkésésemtől az iskolakapu mögött várt, az imperialisták segítségével vádolt („Most Truman elnök a markába röhög” – mondta), majd ebéd helyett – többünknek – monoton hangon felolvasta Alexander Beck szovjet író A Volokalamszki országút című Sztálin-díjas háborús regényéből azt a passzust, ahol a csatából elkéső kiskatonát – a szerző szerint jogosan – kivégzik. Virágzott a szocialista realizmus minden ostobasága és feketéllett a rendszer teljes sötétsége. A gimnázium és a Képzőművészeti Főiskola közötti év derűje, örömforrása: a távoli rokon, remek, európai szintű plakátgrafikus GÁBOR Pál műtermében beavatott az alkalmazott (ma: tervező) grafika alapjaiba, titkaiba, egy évig asztalt, papírt, temperát biztosított számomra, sőt még segédkezhettem is aktuális munkái kivitelezésében. Nagyon sokat tanultam Palitól, szinte második apámnak tekintettem. Édesapám különben is 1948-ban elvált Anyámtól, és ettől kezdve igen ritkán láttam. Pali egyébként 56-ban családotól disszidált és Párizsban telepedett le, ahol fiaival évtizedekig fémjelezte e város egyik legjobb tipográfiai stúdióját, a Typogabor-t. A főiskolás korszak – az elég sötét kor ellenére – remek volt: öt évig alig volt más dolgom, mint rajzolni, és a könyvtárban és az új barát igen tájékozott, progresszív, és rendkívül tehetséges Bernáth-növendék LAKNER László műtermében megismerhettem és egy életre szenvedélyesen megszerethettem a kortárs nyugati művészet minden csodáját, a képzőművészeteken kívül a zene, az irodalom legújabb eredményeit is. Ez döntött: a maradiság, a konzervativizmus, a szűkagyúság, a fantáziátlan sártaposás, a határok közé szorítás esküdt ellensége vagyok azóta is, amit még „tudományosan” is alátámaszt levegőjegyűségem, azaz lkrek hónapbeli születésem; még lakni is csak magasban szeretek, ahol világos, és nagy ablakokon át messze láthatok, és időnként bámulhatom a felhőket, a madarakat. A főiskolán mindazonáltal nem „alkalmazott grafiká”-ra jártam, mert gyenge volt a szak, és a „sokszorosító grafiká”-n (amit azóta sem csináltam) remek kollégákkal (MAURER Dóra!) kerültem össze. És BARCSAY Jenő: az egyetlen tanár volt, akitől igazán tanulni lehetett „anatómia” és „térábrázolás” ürügyén komponálásról, színről, formáról, térről. Műtermében megmutatta akkor még sehol ki nem állított kisméretű, remek, absztraktba hajló képeit, reveláció volt. Azután kilöködtem az életbe, ami úgy zajlott reklámgrafikusoknál, hogy jelentkezni kellett munkára a Magyar Hirdetőnél. Ez volt az egyetlen grafikusmunka osztó és zsűriző hely akkor az országban, ugyanis minden gyufacímketerv is zsűriköteles volt, egyrészt úgymond a művészi színvonal, másrészt viszont a politikai helytelenségek kiszűrése céljából. Az aprómunkák után a szokásos számlélétrával ellentétben igen hamar a vágyott feladattal, a „grafika királyával” foglalkozhattam, az akkori Gyerekszínház törekeny igazgatónője, DUKA Margitka egyből, kezdőként megbízott a színház plakátjainak tervezésével, és falragaszaim így már 1963-tól

szembenéztek velem a pesti utcán, nagy-nagy örömmre és büszkeségre. És ettől kezdve film-, színházi kiállítási plakátok, lemeztasakok, katalógusok következtek hosszú sorban. Szintén 63-ban GÁBOR Palika meghívott Párizsba, életemben először jártam Nyugaton! Már az első bécsi séta arcul csapott: a lüktető forgalom a fényáradat, a szuper kocsikkal randevúra siető lányok és fiúk, az áruktól roskadozó boltok, mindez döbbenetesen más volt, mint szürke, szegény, statikus és szűk kis itthoni szocializmusunk. És Párizs! kiállítás, kiállítás, kiállítás, mindenütt. A Fialatok Biennáléján három ifjú művésztől jegyeztem fel: „CHRISTO, aki becsomagolt egy motorbiciklit, Jim DINE, aki egy sorozat színes nyakkendőt állított ki, és Niki de SAINT-PHALLE, aki pisztolyból lövi plasztikus, tárgyakat, babákat és játéktankokat is magukon hordó atkéképeit, zseniálisak!” És az Európát is meghódító amerikai pop-art, az évtized eseménye, LICHTENSTEIN, WESSELMANN, WARHOL. Plakátszínek, nagyvonalúan stilizált realizmus erős, fekete kontúrokkal, témaként mindennapi tárgyak, események, sex. Otthon voltam. Plakátjaim ettől kezdve harsányszínűek, nagyvonalúan stilizáltak és feketekontúrosak lettek. „Új fürdőruhák” falragaszaimat teleírták malac szövegekkel, a „szocialista” sajtó őrzöngött, a szakma felfedezett, boldog voltam. És mégsem elégített ki a plakát: 1968-ban a Fészek Művészklubban a tüneményes, ottani MOLNÁR Éva támogatásával „zártkörű” (akkoriban csak ezt engedélyezte a rendszer) kiállítást rendeztem pop stílusú képeimből, plasztikáimból. Az ifjú BEKE László művészettörténész a Szépművészeti Múzeumból jött, hogy a hangarchívumba rögzítse feltett célratörő, művelt kérdéseire adott válaszaimat. Ezután plakáttervező kollégáim munkái is kezdtek egyre inkább színesedni, tudni való, hogy ekkortájt, és még évtizedekig a kelet-európai „szocialista” országokban (lengyeleknél, cseheknél, kelet-németeknél és nálunk) szinte az egyetlen nyilvánosságra kerülő képzőművészeti műfaj, amely európai színvonalat és felfogást képviselt, az épp az utcai kulturális plakát volt, a „kulturpolitikusok” erre egyszerűen nem figyeltek. Nekem meg elegendő lett, és előszedtem főiskolás 4B-s ceruzáimat, majd – egy évtizedig – kizárólag 0,5 mm-es fekete rotringtollal rajzoltam meg mindent: plakátot, rajzokat az ÉS-nek, kiállítási munkát. Most ébredtem rá, Pécsre készülődve, hogy stílus- és eszközváltásaim többé-kevésbé lefedik az egyes évtizedeket, gyakorlatilag ösztönösen, öntudatlanul! A Kasseli Documentán Nam JUNE PAIK videódzsungele tett rám mély benyomást, amúgyis izgatott a tér, a térberendezés, és hogy ennek részei lehetnek a működő tévékészülékek is, azt Paiknál láttam először. Magam is csináltam ilyen munkákat, de Paik (és mások) videóival szemben és a normál állami egyes csatornát futtattam a készülékeken abból kiindulva, hogy amit a tévéhíradó, az okos és ostoba beszélő fejek, filmek, balettek, rendőrségi krónikák véletlenszerű egymásutánban mutatnak, az épp elég nekem egy kiállításon, nem akarok versenyezni ezekkel, csupán a készülékek speciális, a teret formáló elrendezésével törődtem, akár oldalukra állítva is ezeket. Így jött létre, a „Textil – textil nélkül” (zártkörű) kiállításra 9 készülékből épített „textilszövés”-em, majd a tévé „Stúdió 80” műsorának második adására JANCSÓ Miklóssal és HERNÁDI Gyulával együttműködve „tévékapu”, amely alatt meztelen lányok és string-es izompasik vonultak. Aczél György személyesen rúgott ki valamennyiünket a tévének még a környékéről is, pedig élvezetes játék volt. Mindkét dolgomat, a tollrajzokat és a tévéinstallációkat összefoglalandó 1981-ben rendeztem a fantasztikus ember, nő, szikrázó tehetség JERGER Kriszta, – 1978 óta társam – segítségével a Dorottya Galériában azt hiszem mindmáig legfőbb munkámat, „Az utolsó vacsora”-t. A leterített asztal, kenyér, tányérok mögött 12 olyan barátom fotószerű tollrajzportréját helyeztem el, akiknek vagy vezeték-, vagy keresztnéve azonos volt valamelyik Jézus-tanítványával. Jézus helyén viszont egy tévékészüléken ment szünet nélkül az egyes csatorna műsora („világablak”-nak neveztem), mindaddig, amíg a néző egy bizonyos helyen állva önmagát nem látta meg a képernyőn erős, „égből jövő” fényben. Ötezren nézték meg ezt a munkámat a kicsi galériában, és ERDÉLY Miklós azt mondta: „Te, ez nagyon jó!” Siker és boldogság: azt hiszem ezekért a

periódusokért érdemes élnem. Kenyérrel és borral bezártuk a kiállítást, és másnap (1982. január 1-én) filctollal, majd egy idő után színes krétákkal (a filctoll, mint kiderült, rohamosan kifakul szabad levegőn) nagyméretű női arcképeket, és Krisztáról aktképeket kezdtem készíteni: „újvad” lettem, ilyen stílusú, a pesti híres „Frissen festve” kiállításához, készített plakátommal szinte egyedül álltam a nemzetközi mezőnyben: egy japán plakátbiennálén bronzérmem is nyertem vele, egy tekintélyes kötet pedig egész oldalon reprodukálta. 1987-ben a Pécsi Kisgalériában „Kriszta” című tárlatom a fent említett rajzokból állt. Két évvel később PINCZEHELYI Sándorral ketten kaptunk Magyarországról meghívást Párizsba a világ 66 kiválasztottja között, hogy a Francia Forradalom 200. évfordulóját ünneplő plakátkiállításon az emberi jogokról szóló munkákkal szerepeljünk. Az állapotos Krisztáról szóló pasztellrajzomat vittem magammal. „Főművem” ugyanis a „mobil”, csupamozgás és „szuperrealista”, csupaélet Dávid, Krisztával közös gyermekünk 1985-ben megszületett, azóta is szünni nem akaró örömeinkre. Pedig nehéz idők kezdtek járni a magányos, művészi ambíciójú pakáttervezőkre, az új idők reklámjaihoz egyre kevésbé lett ránk szükség, hasonlóan a nyugat-európai folyamatokhoz. 1986-ban ugyan még sikerült eddigi legnagyobb méretű „dizájn” munkámat létrehozni: a nagyszerű NÉRAY Katalin akkori igazgató felkérésére a teljes Múcsarnokot betöltő „100 + 1 éves a magyar plakát” tárlatot, a termeket 100 év magyar történelmének megfelelő berendezéseivel kiegészíteni, sőt koronként zenével aláfesteni, saját plakátomat 8 x 5 méteresben megfesteni az oszlopcsarnokra (a fotó túl drága lett volna) úgy, mintha ki is törné az oszlopokat, de ez már csak hatyúdala volt a „rajzolt” plakátnak. A rendszerváltás után gombamód alakuló, betelepülő gigantikus reklámcégek a „Csak művészetet ne!” jelszó jegyében komputeren és egy új sematizmus, az általam csak „kapitalista realizmus”-nak nevezett felfogásban, a gyors információ és gyors eladás célját tűzve ki egyetlen célként ontotta és ontja, ma is mindazt, ami reklámként óriásplakáton, tévében, postaládánkba tömködve elborít valamennyiünket. Mást kellett, kell tehát csinálnom, néhány sikeres, most is működő embléma (Budapest Art Expo, Budapesti Fesztiválenekar), folyóirat- („Színház”) és könyvcímlap (Helikon Klasszikusok) után visszatérni az anyaölbé, a kortárs művészetbe, amelyet oly szenvedélyesen szeretek, hogy még tanítom is ifjú növendékeimnek a Bálint György Újságíró Akadémián. Itt tartok most, 1999. márciusában, másodpercekkel az ezredforduló előtt (amely fura, szokatlan dátumának leírását már gyerekkoromban izgatottan elterveztem, vártam) az idővel, 8, vagy akár 5000 évnyi idővel egyaránt foglalkozó, talán „Különböző a hasonlónak örül” című nagyméretű, két részre osztott arany és ezüst filctollrajz sorozatom kellős közepén, az ÉS által inspirált, ott időnként megjelenő és abba hagyhatatlan kompjuteregérrel készülő szóvicc-rajzsorom, „A magyar nyelv, értelmező képtára” naponkénti készülése közben tele életörömmel és kíváncsisággal várom, hogy mi jön ezután. És naponta feltöltődve friss energiával attól a boldogságtól, ahogy okos, szép, kedves, erős, egészséges fiamra nézek. 63 éves kamaszként és pályám során már sokadszor kezdő művészként izgat a jövő, miközben zenét hallgatok, most is, BACH-ot, Steve REICH-et. Az engem erre a pécsi kiállításra meghívó jóbarát, PINCZEHELYI Sándor érdeme, hogy módot adott, ad a pályámra való visszatekintésre, hogy mind jómagam, mind a szakma, mind a művészetszerető közönség a helyemre tehet, szembesülhet azzal, hogy tulajdonképpen ki is az a KEMÉNY György, ki is vagyok

Utóirat: pontosabb életrajzi- és pályaadatokért lásd a „Ki kicsoda” köteteket és a majdan megjelenő „Kortárs képzőművészeti lexikon”-t.

